Tampereen yliopisto

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle Yleisradio Oy:stä annetun lain 7 §:n muuttamisesta (HE 250/2020 vp)

Jockum Hildén (HY), Marko Ala-Fossi (TAU), Heikki Hellman (TAU), Hannu Nieminen (HY)

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta 12.3.2021

1) Esitys vähentäisi vapaasti saatavilla olevaa laadukasta journalismia verkossa, mikä heikentää kansalaisten tasavertaista tiedonsaantia.

- Yleisradion journalististen sisältöjen supistaminen verkossa vaikuttaa kielteisesti kansalaisten tiedonsaantiin.
- Vapaasti saatavilla olevien palvelujen vähentyminen verkossa vaikuttaa etenkin jo heikommassa asemassa olevien uutiskulutukseen
- Tekstimuotoinen uutisointi verkossa lisää palvelujen saavutettavuutta ja tuo ilmeistä lisäarvoa yhteiskunnan demokraattisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tarpeiden palvelemiseen.

2) Päätösvalta julkisen yleisradion tehtävistä kuuluu kiistatta ja yksiselitteisesti EU:n jäsenvaltioiden kansalliseen toimivaltaan.

- Tässä ei ole kyse laittomasta valtiontuesta, vaan siitä, että oheis- ja lisäpalvelut eivät ole yleisradiolaissa riittävän tarkasti määritelty
- Komissio edellyttää jäsenvaltioilta tarkkarajaisuutta julkisen palvelun tehtävien määrittelyssä, mutta komissio ei voi sanella, minkälaisia palveluja Yleisradio voi tarjota – paitsi, jos on kyse palvelusta, joka ei perustu yhteiskunnallisiin tarpeisiin.
- Uudet palvelut, jotka liittyvät yhteiskunnan demokraattisiin, yhteiskunnallisiin ja kulttuurisiin tarpeisiin, ovat aina EU:n valtiontukisääntelyn mukaisia.

3) Medialiiton kantelun perustana oleva jaottelu tekstimuotoiseen ja audiovisuaaliseen verkkosisältöön on ollut teknologisesti vanhentunut jo kantelua tehtäessä.

- Yleisradiolle on jo vuonna 2002 annettu tehtäväksi tuottaa julkisen palvelun sisältöä myös digitaalisiin tietoverkkoihin. Tehtävää on sittemmin täsmennetty kahdesti (2012 ja 2017).
- Lainsäätäjän tarkoituksena on ***de facto*** ollut sisällyttää digitaalisen sisällön tarjonta internetissä *myös tekstimuotoisena* Yleisradion lakisääteisiin tehtäviin, vaikka sitä ei ole tekstissä erikseen mainittu.
- Komission yleisradiotiedonanto (2009) ei rajoita julkisen yleisradiotoiminnan oikeutta hyödyntää uusia teknologioita. Tekstimuotoinen sisältö voi nauttia valtionapua, eikä tiedonanto edellytä sen liittymistä ääni- tai kuvasisältöön.

4) Yleisradion maksuttomien verkkouutisten aiheuttamasta haitasta kaupalliselle uutismedialle ei ole selkeää tutkimukseen perustuvaa näyttöä.

- Uutiset eivät ole *markkinahyödykkeitä* (kuten esimerkiksi elintarvikkeet), vaan ***julkishyödykkeitä,*** joiden kulutus ei estä muita kuluttamasta samaa hyödykettä tai hyötymästä siitä.
- Lakiesityskin (s. 9–11) myöntää, ettei Yleisradion sisältöjen oletetuista haitoista uutisliiketoiminnalle ole kunnollista näyttöä. Esimerkiksi Helsingin Sanomat on päinvastoin yhtäjaksoisesti kasvattanut digitilaajiensa määrää vuodesta 2017.
- Useimmissa maakunnissa Yleisradio tarjoaa käytännössä jo ainoan vaihtoehdon alueen johtavan lehtitalon uutisoinnille ja turvaa näin viestinnän moniarvoisuutta.

5) Lakiesitys on hyvin tulkinnanvarainen, eikä se todennäköisesti pysäytä kanteluprosessia.

- Yleisradiolain 7 §:n tehtävänmäärittely on aina ollut yleisluontoinen, mutta nyt siihen ollaan tuomassa täsmällisiltä näyttäviä rajauksia ja poikkeuksia, jotka kuitenkin tulkinnanvaraisia ja vaikeasti valvottavia
- Mitä tarkoittaa, että *”pääpainon tulee olla liikkuvaa kuvaa ja ääntä sisältävissä julkaisuissa”* ja että tekstimuotoisten sisältöjen tulisi *”liittyä yhtiön liikkuvaa kuvaa ja ääntä sisältävään julkaisuun”*?
- Toteutuessaan esitetty laki tuskin pysäyttää kanteluprosessia, vaan tarjoaa ainoastaan hetkellisen helpotuksen tilanteeseen

Ehdotus ratkaisuksi 1:

- **Ehdotamme ensisijaisesti, että hallitus ottaisi asiassa aikalisän ja panisi Yleisradiota koskevan lainsäädännön kehittämisen parlamentaariseen valmisteluun**
  - Ks. HE, kohta 5.1: ”Nyt hallituksen esityksen parlamentaarisessa valmistelussa ovat olleet vain välttämättömät muutokset ja tarkennukset Yleisradion tehtävänantoon. Jos Yleisradion tehtäviä ja valvontaa haluttaisiin laajemmin tarkastella, se edellyttäisi vakiintuneen käytännön mukaisesti parlamentaarisen työryhmän perustamista.”

Ehdotus ratkaisuksi 2:

A. **Yleisradion tekstimuotoinen uutis- ja ajankohtais-journalismi määritellään Ylen merkittäväksi uudeksi palveluksi;**

B. **Yleisradiolain 7 §:ää täydennetään siten, että sen ensimmäinen momentti kuuluu seuraavasti:**

”Yhtiön tehtävänä on tuoda monipuolinen ja kattava julkisen palvelun televisio- ja radio-ohjelmisto siihen liittyvine oheis- ja lisäpalveluineen jokaisen saataville yhtäläisin ehdoin. Näitä ja muita julkisen palvelun sisältöpalveluja, mukaan lukien tekstimuotoiset uutis- ja ajankohtaissisällöt, tulee tarjota yleisissä viestintäverkoissa valtakunnallisesti ja maakunnallisesti.”

c. Asia saatetaan yleisradiolain 6 a §:n mukaisesti ennakkoarviointimenettelyn kohteeksi, ja toteutetaan sen markkinavaikutuksen arviointi